Barcha ruhiy kuchlarning manbai miyada. Ibn Sino

TIBBIYOT PSIXOLOGIYASI

1-MA"RUZA

Prof. IBODULLAYEV
Zarifboy Rajabovich
Toshkent tibbiyot akademiyasi

MA”RUZA VAZIFALARI

1. Tibbiy psixologiyaning maqsad va vazifalari
2. Sharq va G‘arb davlatlarida psixologiyaning rivojlanishi
3. O‘zbekistonda tibbiy-psixologik yordam holati
4. Psixologik tiplar

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Nimani o‘rganadi?

- **Tibbiyot psixologiyasi –** bemor kishi psixologiyasini o`rganuvchi fan

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

BARCHA KASALLIKLAR

- Organik kasalliklar (30 %)
- Funksional kasalliklar (70 %)

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

NIMA UCHUN TIBBIYOTDA XATO TASHXISLAR 50 % DAN OSHIQ?

Chunki talaba psixosomatikani o‘qimay UASh diplomini olayapti!

Vrachlar bemorda faqat organik kasallik izlaydi, chunki faqat shuni o‘qitishadi.

Psixosomatik sindrom yoki kasallik tashxisini hyech kim qo‘ymaydi. Chunki yuridik haqi yo‘q!

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

BU JUDA MUHIM!

- Psixodiagnostika va psixoterapiyani faqat tibbiy psixolog, psixoterapevt yoki psixiatr bilishi kerak, degan fikr noto‘g‘ri!

- Chunki xorijda UASh uchun klinik fanlarga ajratilgan umumiy soatning **30 % ini psixosomatika** tashkil qiladi.

  Bizda bor-yo‘g‘i - 0,83 %?!

- Hatto tor mutaxassislarni malaka oshirishida **psixosomatika**, **psixodiagnostika** va **psixoterapiyaga** ajratilgan soatlar deyarli 25 % ga teng.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

ODDIY QOIDA!

1. Psixosomatik buzilishlarni aniqlash uchun psixodiagnostika, davolash uchun psixoterapiyani qo‘llash kerak.

2. Har bir kasallikning o‘z psixodiagnostikasi va psixoterapiyasi bo‘ladi. Uni faqat “Tibbiy psixolog va psixoterapevt” o‘rgata oladi!

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

KASALLIK STRUKTURASI

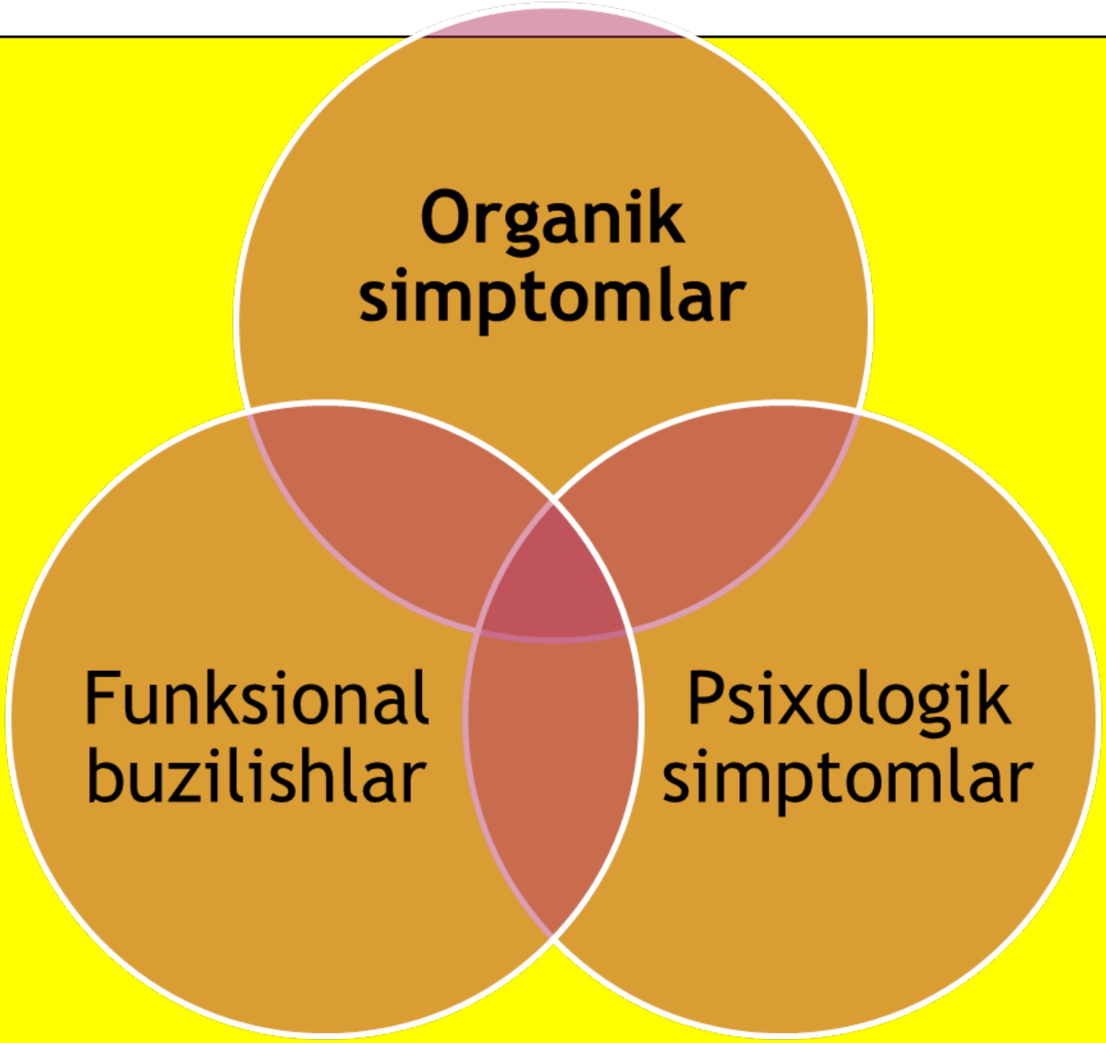

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

PSIXOSOMATIK SINDROM - BU GO'YOKI KO'RINMAS ODAM!

Niqoblangan kasallik - nima u?

Bu kasallik niqobi – albatta psixosomatik sindrom!

Muammo nimada?

- Hech qaysi zamonaviy diagnostika usullari psixosomatik sindromni aniqlay olmaydi! Nima qilsam ekan?

VRACH BEMORDA ORGANIK KASALLIK IZLAYVERMASDAN, PSIXOSOMATIK SINDROM HAQIDA HAM O‘YLASHI KERAK!

?
- Intrakranial gipertenziya emas, balki psixogen sefalgiyadir?! (30/70)

?
- Stenokardiya emas, balki psixogen kardialgiyadir? (30/70)

?
- Gastrit, kolit yoki xoletsistit emas,balki gastrointestinal sindromdir?! (50/50)

?
- Bronxial astma emas, balki psixogen astmadir?! (50/50)

?
- Revmatoid artrit emas, balki psixogen artralgiyadir?! (45/55)

?
- Prostatit emas, balki funksional buzilishdir?! (30/70)

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

SAVOL....

Psixosomatik buzilishni bemorda qanday qilib aniqlaysiz?

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

UASH HAR QANDAY BEMORNI KO‘RIKDAN O‘TKAZAYOTIB QUYIDAGI 4 TA ODDIY AMALNI QO‘LLASA BO‘LGANI:

1
- Psixologik suhbat va psixologik anamnez yig‘ish

2
- Psixosomatik buzilishlar klinikasi va qiyosiy belgilarini bilish

3
- Oddiy psixologik testlarni qo‘llay olish

4
- Oddiy psixoterapiya usullarini qo‘llash

E'TIBOR BERING: BUNGA QANCHA MABLAG‘ KETADI?!

HAMMA ZAMONAVIY DIAGNOSTIKA USULLARINI QO'LLASH BILAN OVORA! PSIXODIAGNOSTIKA VA PSIXOTERAPIYA ESA CHETDA QOLIB KETMOQDA!

PSIXODIAGNOSTIKA

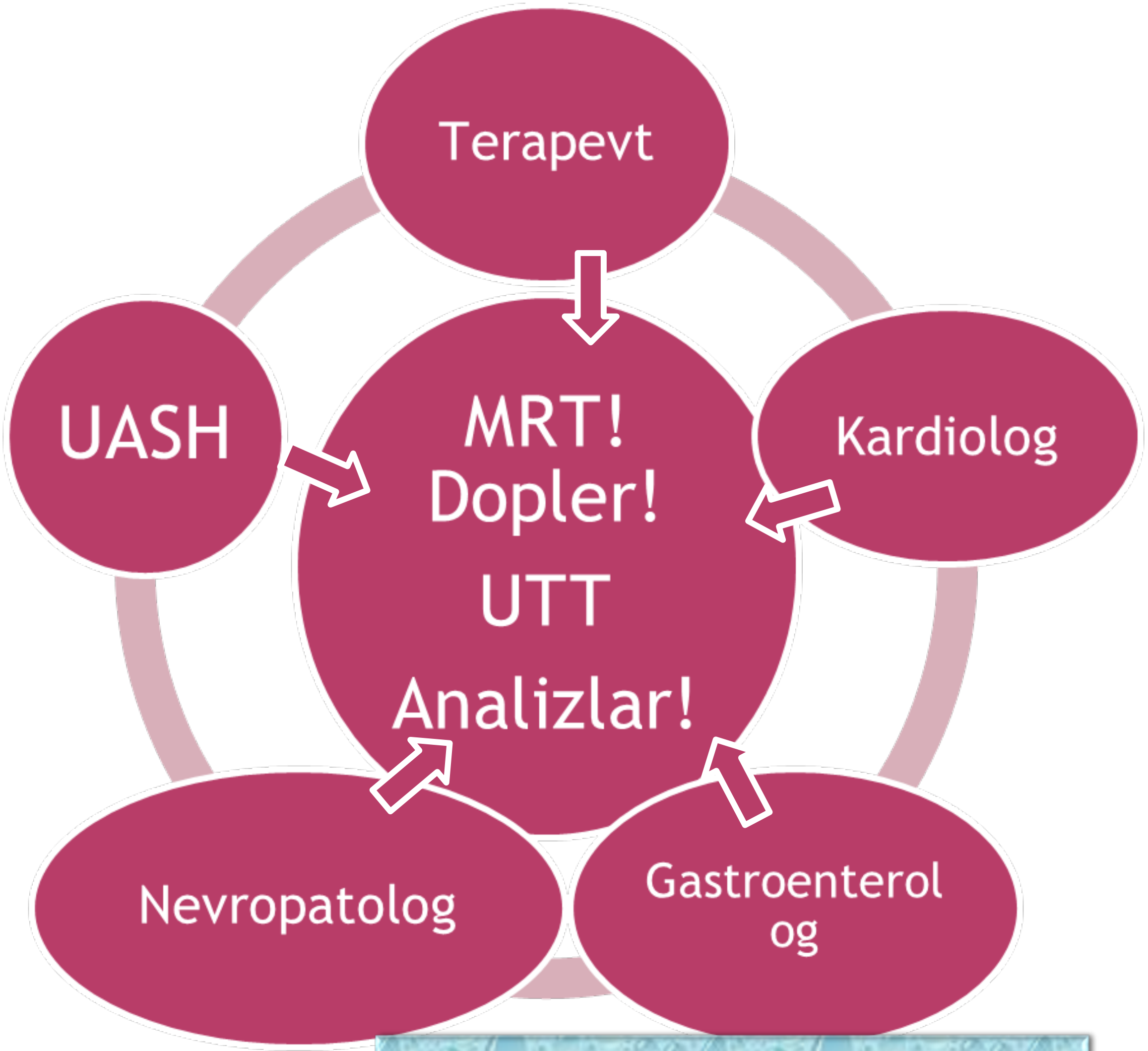

PSIXOTERAPIYA

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

KIM NIMANI O‘QITISHI KERAK?

PSIXIATR	TIBBIY PSIXOLOG
Shaxs parchalanishi bilan namoyon bo‘luvchi turli kasalliklar	Psixosomatik buzilishlar
Organik psixozlar	Xavotir va fobiyalar
Reaktiv psixozlar	Nevrozlar
Suitsidlar	Depressiya
Endogen depressiya	Xulq-atvor buzilishlari
Narkologiya	Neyropsixologik sindromlar
Neyroleptik sindrom	

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

1950-1960-YILLARDANOQ...

PSIXIATRIYA

- SHIZOFRENIYA
  SHAXS PARCHALANISHI
- ORGANIK PSIXOZLAR
- PANOPSIXOLOGIYA

TIBBIY PSIXOLOGIYA

PSIXOMATIKA

FOBUYA

XAVOTIR

DEPRESSIYA

XULQ-ATVOR

PSIXOTERAPIYA

G'arb davlatlarida qanchadan-qancha psixosomatik sindromlarni "Tibbiy psixologlar" o'qitmoqda. Bizda-chi?!

TABIIYKI, BULAR PSIXIATRGA BORMAYDI! CHUNKI ENDI TIBBIY PSIXOLOGIYA BOR!

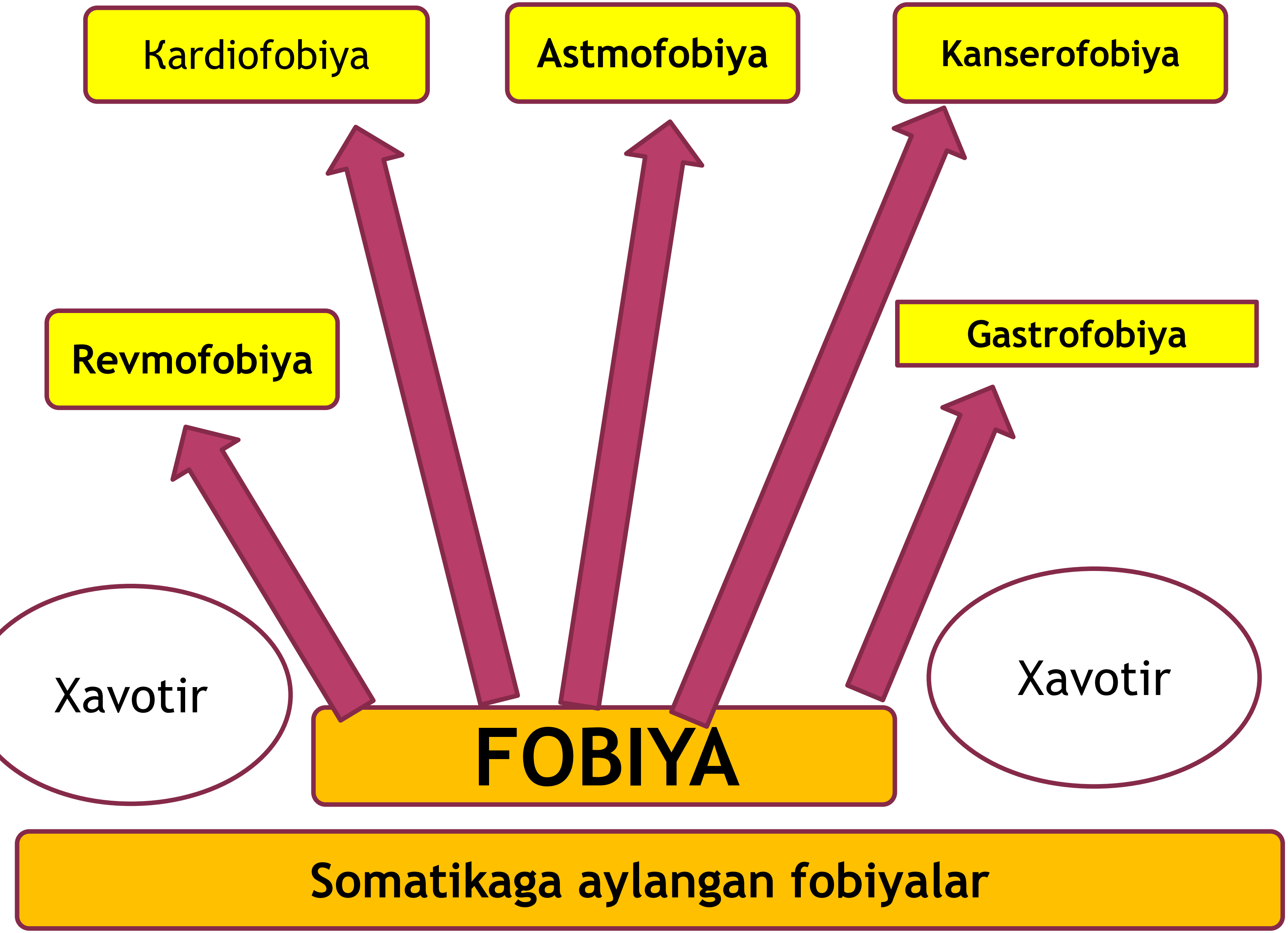

PSIXOSOMATIK TIBBIYOT BO‘YICHA TOSHKENT VA SAMARKANDDA O‘TKAZILGAN 1-XALQARO KONFERENSIYA (APREL, 2017-YIL)

O‘ZBEKISTON TARIXIDA BIRINCHI BOR!

Har bir shifokor psixolog bo'lishi kerak! Shuni unutmang!

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Xavotir olmang! Sizda o‘tkir kasallik yo‘q. Biroq barcha homilador ayollar “ Tibbiy psixolog” ko‘rigidan o‘tib turishi kerak. Ana shunda ruhan sog‘lom bola tug‘iladi.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

2010-YILDAN BUYON RESPUBLIKANING BARCHA INSTITUTLARDA "TIBBIY PSIXOLOG. U KIM?" MAVZUSIDA UCHRASHUVLAR O'TKAZILADI

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

TIBBIYOT PSIXOLOGIYASI

- Umumiy tibbiyot psixologiyasi
- Xususiy tibbiyot (klinik) psixologiyasi

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

UMUMIY TIBBIYOT PSIXOLOGIYASI

ASOSIY VAZIFALARI:

1) Vrach, hamshira va bemor munosabatlari;

2) Psixoprofilaktika, psixogigiyena va deontologiya muammolari;

3) shifokor siri va etikasi;

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Umumiy tibbiyot psixologiyasi asosiy vazifalari:

4) Yoshga oid tibbiy-psixologik muammolar;

5) Sezgi va idrok. Diqqat va xotira. Shaxs. Temperament va xarakter. Hissiyot va Stress.

6) Tafakkur. Ong va h.k.

7) Psixologik tekshirish usullari.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Klinik psixologiya quyidagilarni o‘rganadi:

1) Barcha kasalliklarda bemorlar psixologiyasini;

2) Psixosomatik buzilishlarni.

Izoh: *Psixosomatik tibbiyot – bu tibbiyot psixologiyasining bir bo'limidir.*

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Miya va ruhiy jarayonlar

- Miyaning qaysi markazlari qanday ruhiy jarayonlar uchun javob beradi?

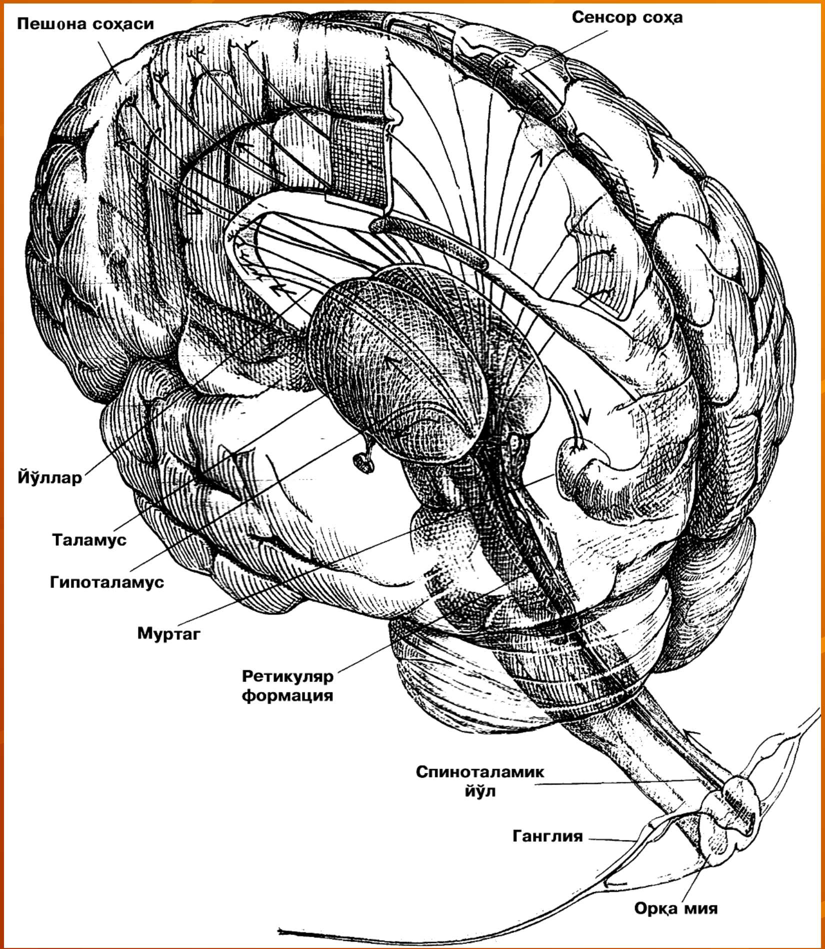

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Hissiyotga ma'sul asosiy tuzilmalar (Papets aylanasi)

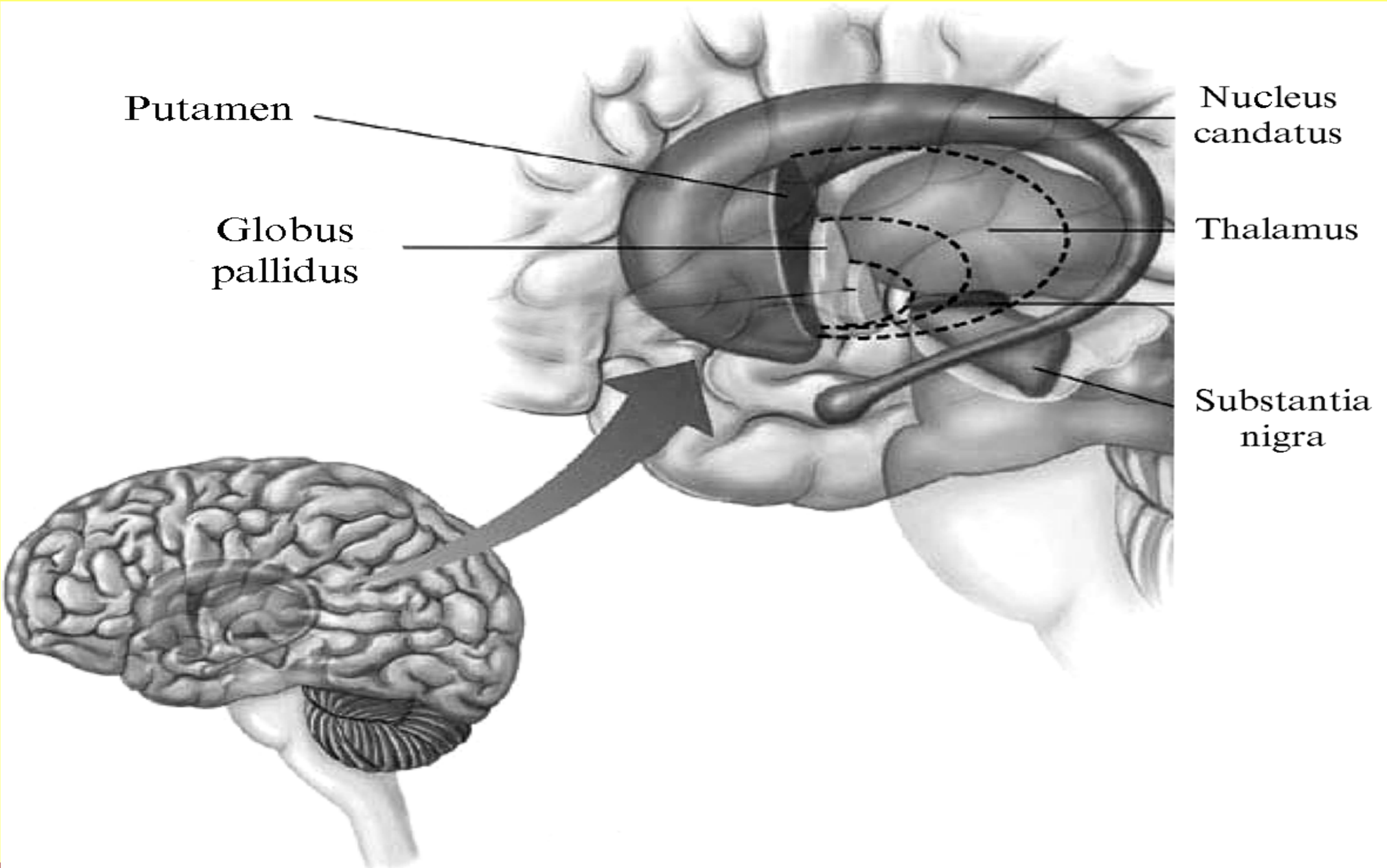

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Oliy ruhiy funksiyalar po'stloqda joylashgan

- 1) Birlamchi maydon – oddiy nevrologik funksiyalar;
- 2) Ikkilamchi maydon –murakkab funksiyalar;
- 3) Uchlamchi maydon – oliy ruhiy funksiyalar

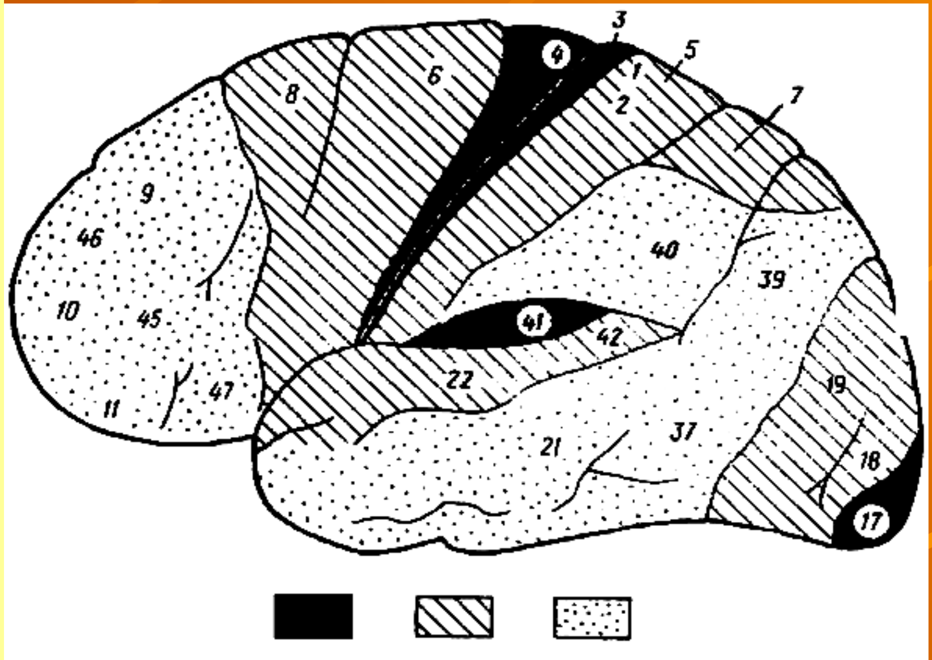

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Miyaning funksional bloklari

1 -blok: Energetik blok;

2-blok: Ma'lumotlarni qabul qilish, qayta ishlash va esda saqlovchi blok;

3-blok: Inson ruhiy faoliyatini boshqaruvchi blok.

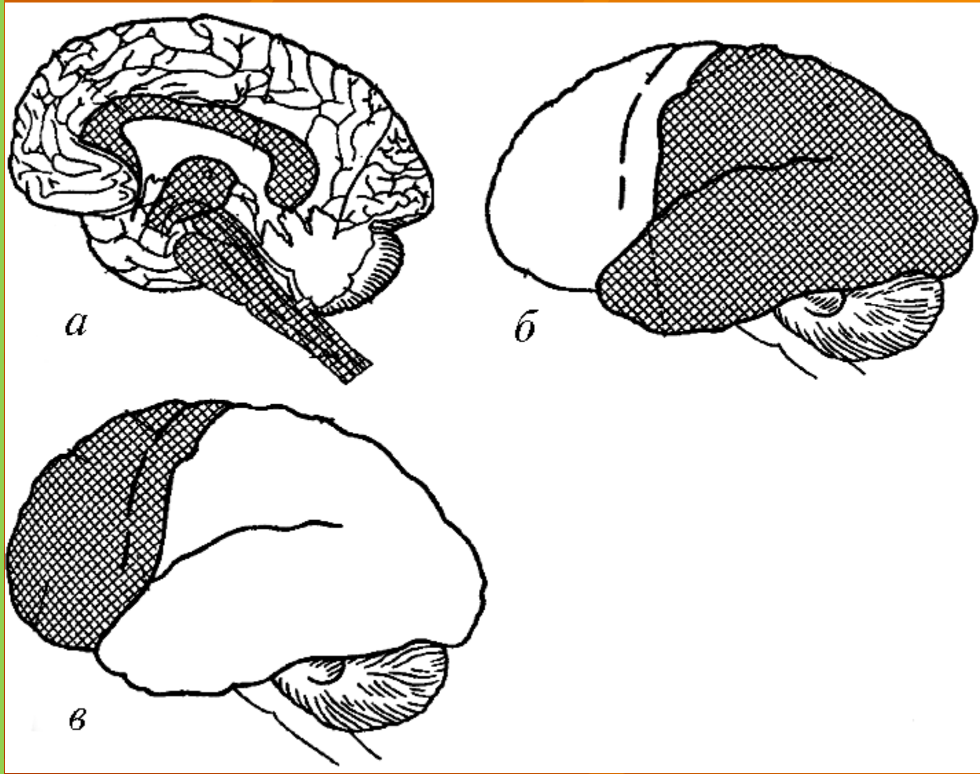

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Sharq – tibbiyot vatani

- Ibn Sino
- Ismoil Jurjoniy
- Abu Bakr ar-Roziy

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Avesto kitobi

- Qadimgi Xorazm; Miloddan ilgari VI asr;
- Zardushtiylar; «Avesto» kitobi;
- Vendidat – tibbiyotga oid ma'lumotlar

Avesto bog`i

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

GIPPOKRAT (Buqrot) (miloddan ilgari 460–377-yillar)

- Tibbiyot otasi.
- Gippokrat qasamyodi.
- Temperament tiplari.
- Miya va ruhiy jarayonlar.
- 83 yil umr ko'rgan.

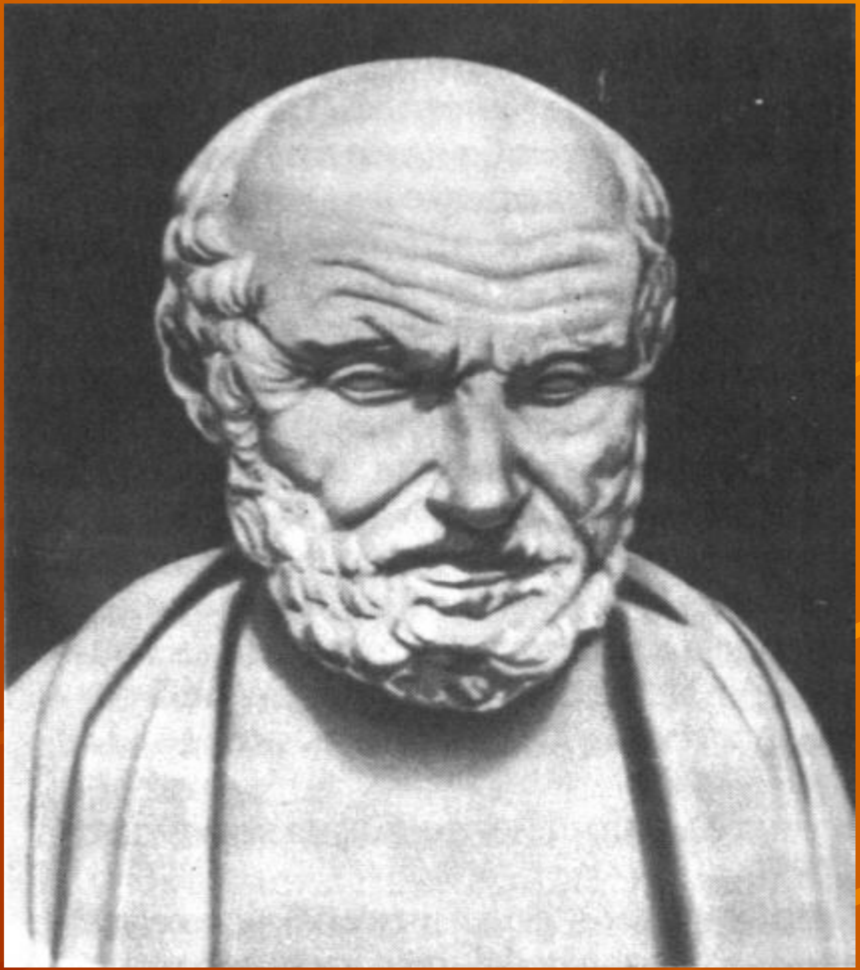

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Aristotel (Arastu)
(m. ilgari 384-322 yillar)

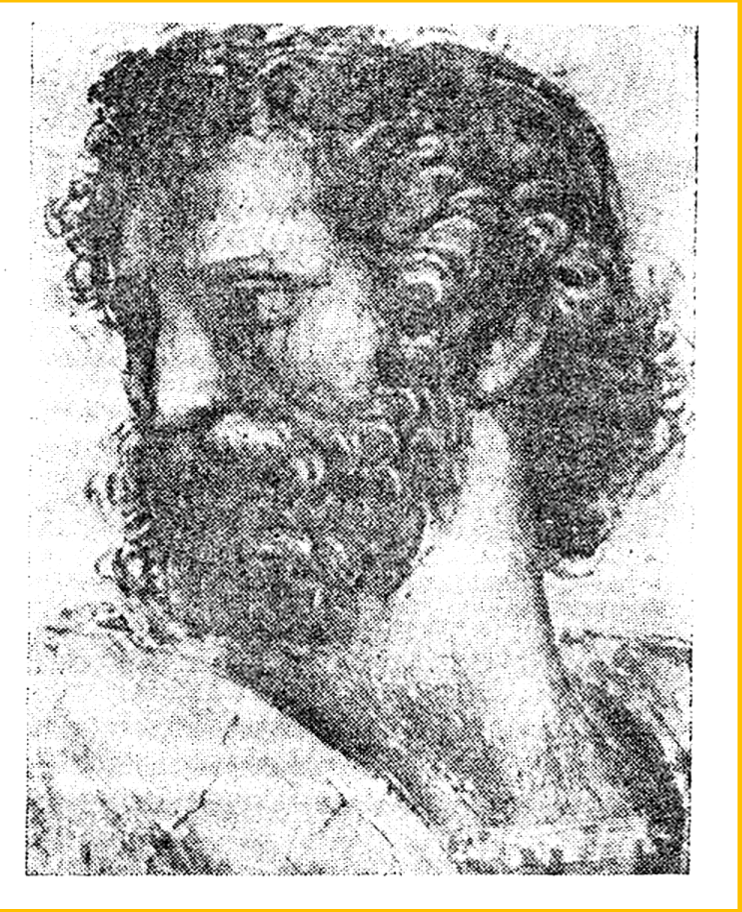

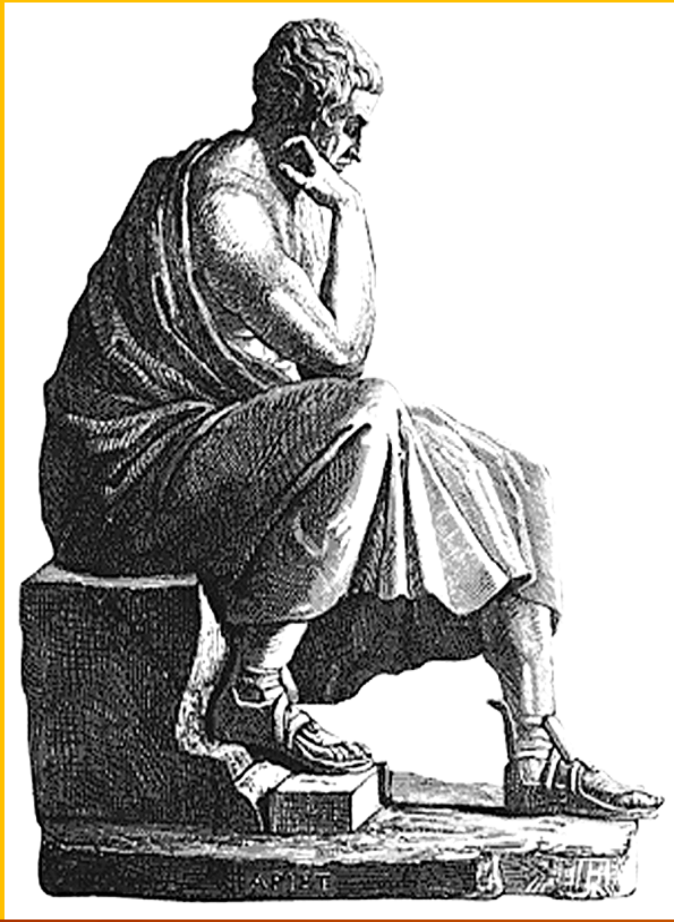

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Galen
(mil. avvalgi 129–201-yillar)

- Turmushga chiqmagan ayollar isteriya va ipoxondriya moyildirlar;
- Miyaning katta venasi (Galen venasi).
- Rimda yashagan. 72 yoshda vafot etgan.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Abu Bakr ar-Roziy (865–925)

- Eronda tug‘ilgan.
- O‘z davrining buyuk tabibi;
- Dorilarni berishdan oldin hayvonlarda sinab ko‘rgan.
- Kasallik tarixnomasini ishlab chiqqan.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Abu ali ibn Sino (980–1037)

- Ibn Sino - barcha davrlarning buyuk tabibi!
- Yevropada uning asarlari 800 yil davomida darslik sifatida o‘qitilgan.
- Ibn Sino usullari hanuzgacha to‘la o‘rganilmagan.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Ismoil Jurjoniy (1080–1141)

- Eng mashhur asarlari: «Ibn Sino haqida so‘z», «Xorazmshox xazinasi» va «Xastaliklarni aniqlash usullari». Bu asarlar ichida «Xorazmshox xazinasi» Jurjoniyga katta shuhrat keltirdi. Tarixchilar bu asarni mohiyati bo‘yicha Ibn Sinoning «Tib qonunlari» asariga yaqin qo‘yishgan. Bu asar ham yevropada darslik sifatida qo‘llanilgan.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Sharq va G‘arb

- Sharqda IX-X asrda ilm-fan va tibbiyot gurkirab rivojlangan;
- XVI asrdan boshlab Yevropada aniq fanlar rivojlana boshladi va tibbiyotda ham buyuk kashfiyotlar yaratildi.
- Shuning uchun ham XVI-XVII asrlar Yevropada *uyg‘onish davri* deb ataladi.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Rene Dekart (1596–1650) – fransuz mutafakkiri

- Fransuzlar faxri.
- Yurak mexanika qonunlariga asoslanib ishlaydi.
- Fiziologik tajribalar o‘tkazgan.
- Sezgi, idrok va hissiyot bosh miya faoliyati bilan bog‘liq.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Zigmund Freyd (1856-1939)

- 83 yil umr ko‘rdi;
- Psixoanaliz ta'limoti asoschisi;
- Insonning xulq-atvorini uning instinktlari belgilab beradi.
- Nevrozni dorisiz davolash mumkin.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Freyd – psixoanaliz ta'limoti asoschisi

- **ID – instinktlar** (seksual, ovqat izlash va himoya).
- **Ego – bu Men.**
- **Super-Ego – bizni o‘rab turgan jamiyat, din va axloq prinsiplari.**

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiyot psixologiyasi asoschisi

- XX asrning birinchi yarmida mashhur psixiatr **E. Krechmer** " Tibbiyot psixologiyasi» darsligini yaratdi.

Ernst Krechmer

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Ivan Pavlov (1849-1936)

Klinika – bu hayotning o`zi tomonidan qo`yilgan noyob eksperiment

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiy psixologiyada tekshirish usullari yoki psixodiagnostika

- Suhbat – asosiy usul.
- Psixologik testlar qo‘shimcha psixodiagnostika usuli.
- Psixofiziologik tekshirish usullari (EG, psixofiziologik testlar).

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Psixolog va bemor

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Psixologlar barcha odamlarni quyidagi 3 turga ajratib o‘rganishadi

- Ruhiy sog`lom kishilar;
- Psixopatlar;
- Ruhiy bemorlar.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Temperament tiplari

- **Melanxolik** – kim?
- **Sangvinik** – kim?
- **Xolerik** – kim?
- **Flegmatik** – kim?

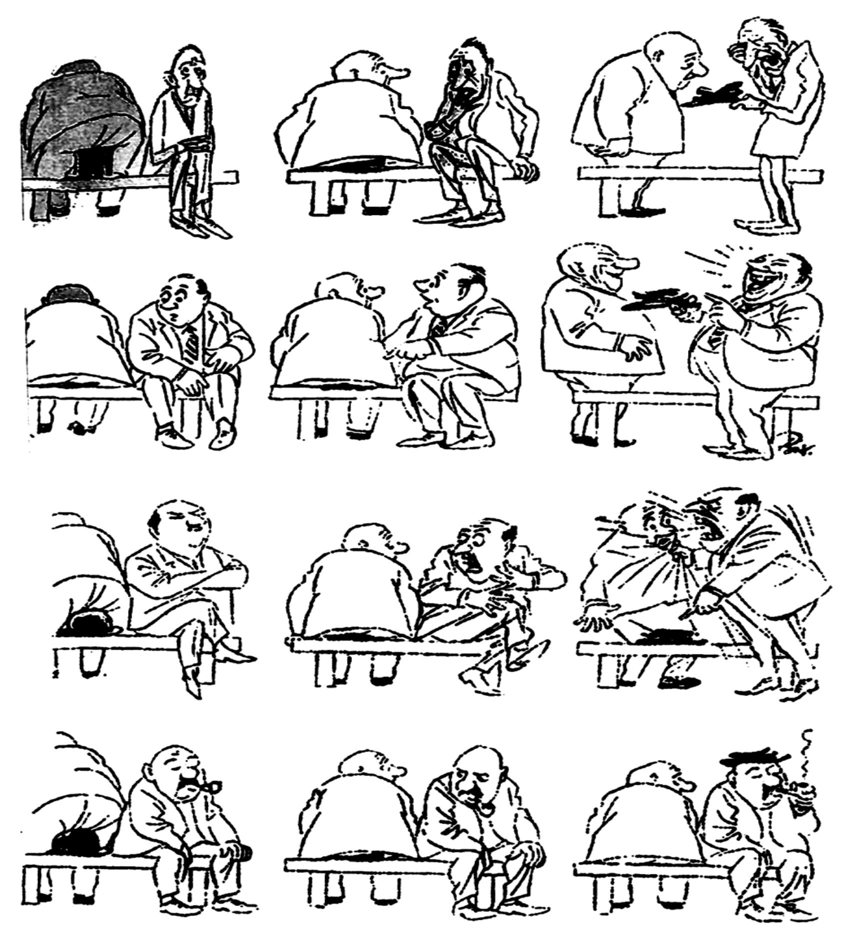

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Temperament tiplari

- **Sangvinik** - harakatchan, xushchaqchaq va irodali odam.
- **Xolerik** – jizzaki, chaqqon va jahldor.
- **Flegmatik** – vazmin, kam harakatchan va bosiq odam;
- **Melanxolik** – jur'atsiz, yig�much‘loqi va irodasiz odam.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Temperament va kasallik

- Sangvinik va flegmatiklar kasallikka kam chalinishadi, xolerik va melanxoliklar kasallikka moyil kishilardir (Gippokrat).

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Shaxs tiplari

- **Ayzenk bo'yicha:**
- **Intravertlar** – kam gap, ichki hissiyotlarini ichida yashirib yuradigan odamlar.
- **Ekstravertlar-** ko'p so'zlashni xush ko'radigan, o'z sirlarini, his-tuyg'ularini barchaga yoyib yuradigan odamlar.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Shaxs tiplari

I.P. Pavlov bo‘yicha:

- 1) **Shoirtabiat shaxs** – xulq-atvorida bosh miyaning o‘ng yarim shari ustunlik qiladi. Ulardan ko‘proq sa'natkorlar, rassomlar va shoirlar yetishib chiqadi.
- 2) **“Fikrlovchi”** – chap yarim shar ustunlik qiladi. Ulardan asosan olimlar, yozuvchilar, matematiklar yetishib chiqadi.
- 3) **Aralash** toifaga kiruvchi odamlar. Ulardan hech kim yetishib chiqmaydi.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiy psixolog.

U kim? Siz qanday kasb egasi bo‘lasiz?

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiy psixolog. U kim?

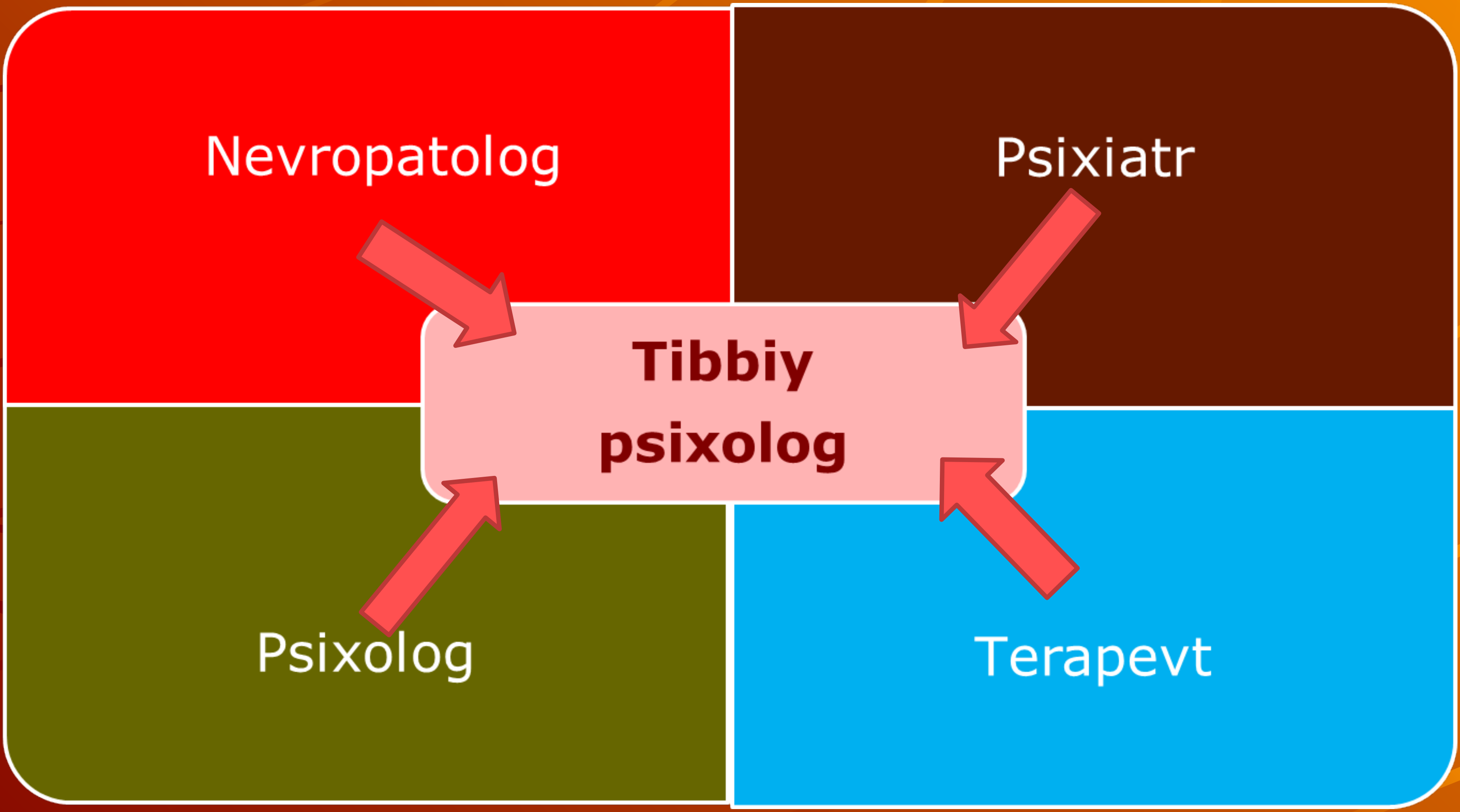

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

KLINIK FANLAR

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Qaysi fakultet talabalari hujjat topshirishlari mumkin?

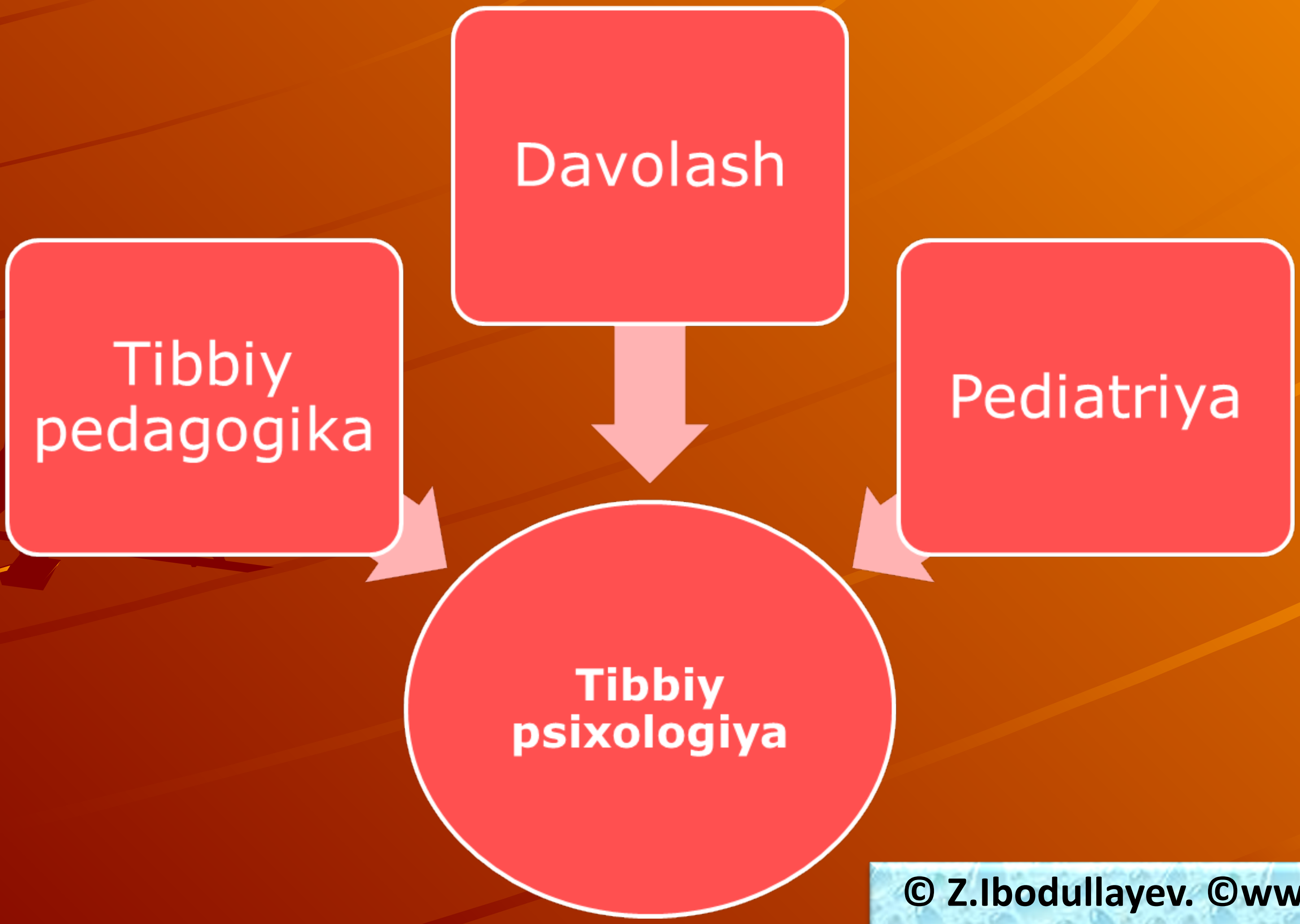

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

O‘qish muddati

Magistratura – 3 yil;

Klinik ordinatura – 2 yil.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiyot psixologiyasi qanday shakllandi?

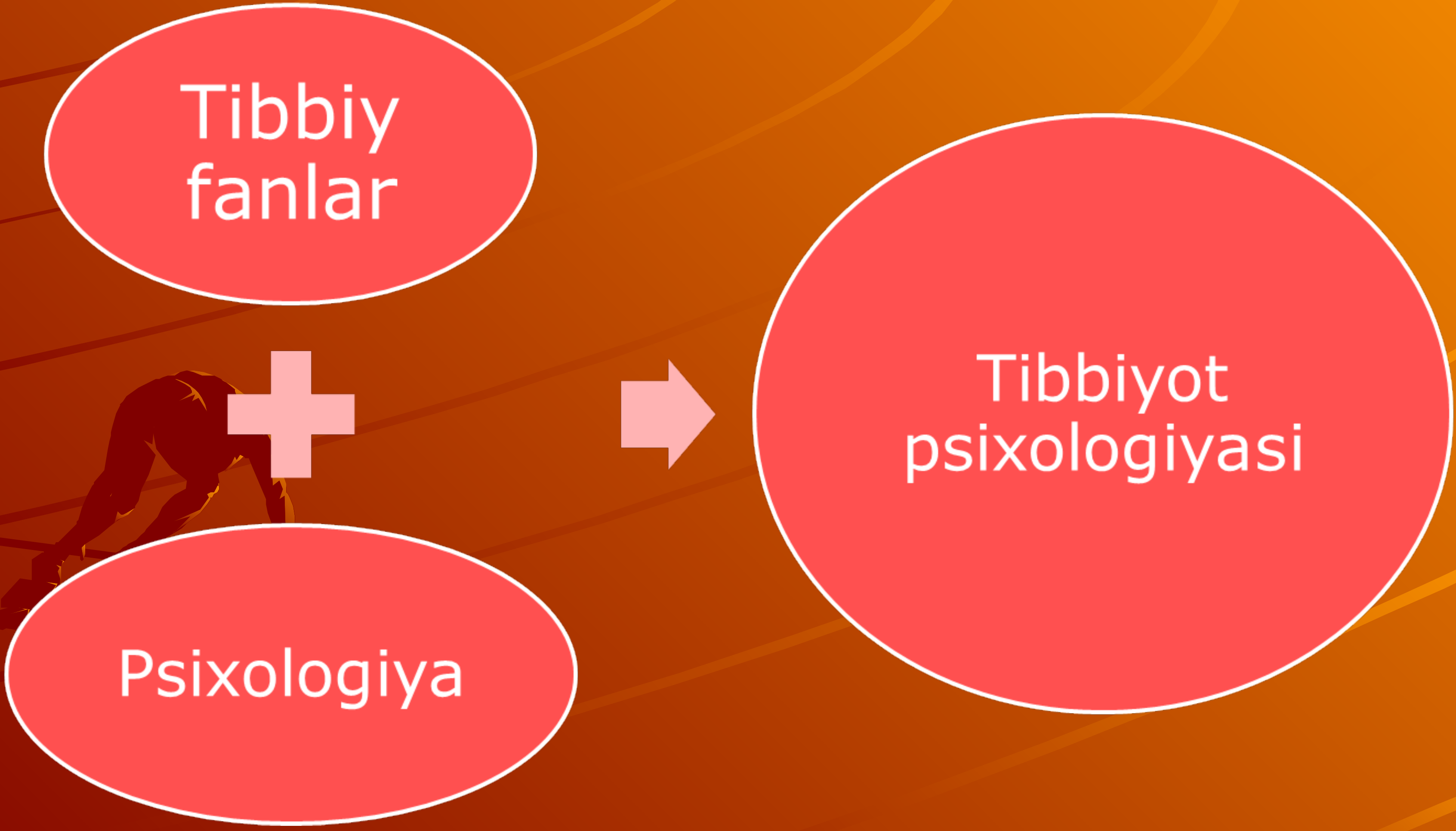

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

O‘zbekistonda ular qanday kasb egasi bo‘lishadi?

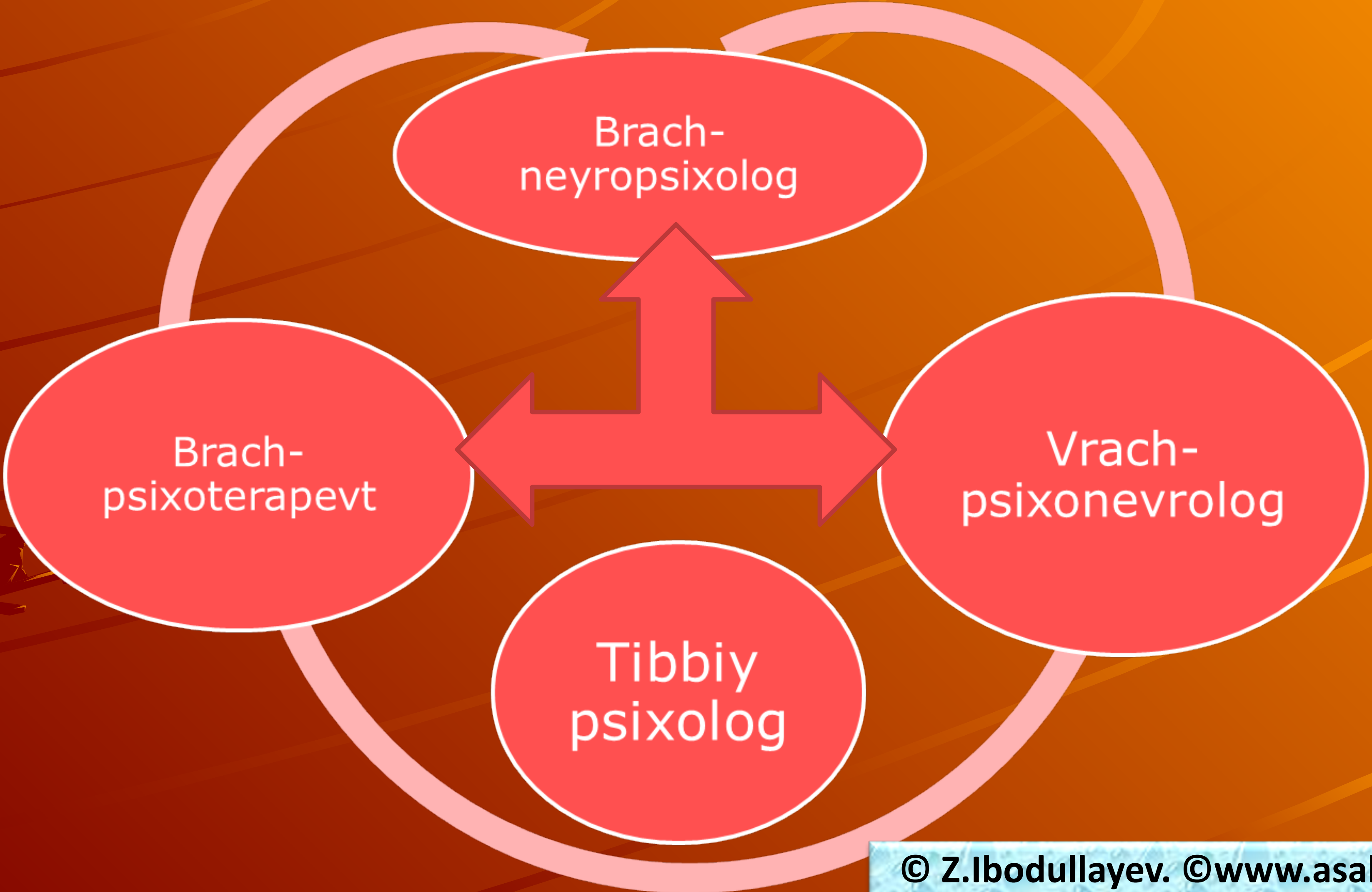

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Xorijda tibbiy psixolog kim bo‘lib ishlaydi?

- Vrach-psixoterapevt
- Vrach-psixonevrolog
- Vrach-neyropsixolog

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Dars qayerda olib boriladi?

Asosiy baza:
Tibbiy psixologiya va psixoterapiya kafedrasi

Qo'shimcha baza:
"Asab va Ruhiyat"
Ilmiy-tibbiy
markazi

Yordamchi bazalar: Terapevtik kafedralar

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Tibbiy psixolog – bu psixologik ilmga ega vrach!

- Tibbiy psixolog bemorni har qanday tekshiruvga, ya'ni KT, MRT, UTT, laborator tekshiruvlarga yuborishga va har qanday dorini tavsiya qilishga haqlidir. U albatta psixodiagnostika va psixoterapiya usullarini keng qo'llaydi.

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz

Qayerda ishlashadi?

Tibbiy psixolog ishlaydigan markazlar

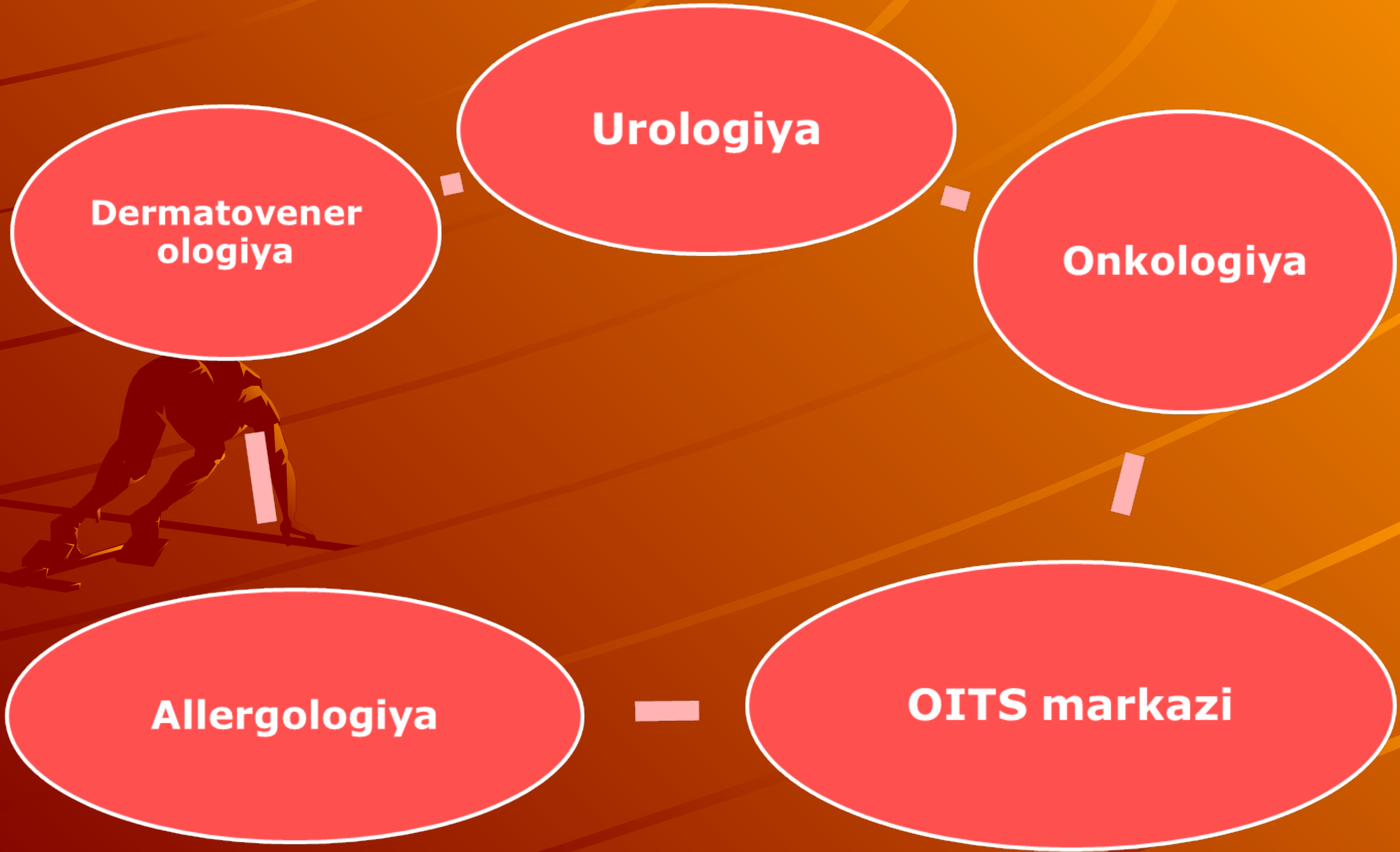

O‘qish uchun zarur kitoblar va saytlar

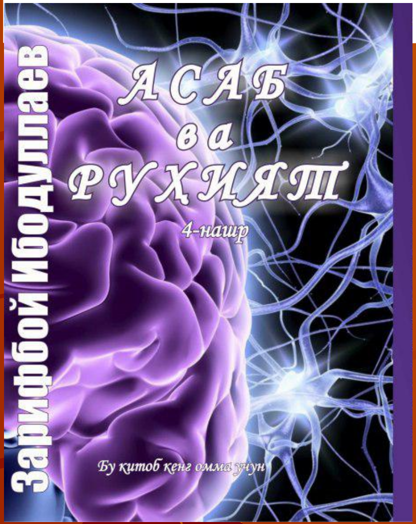

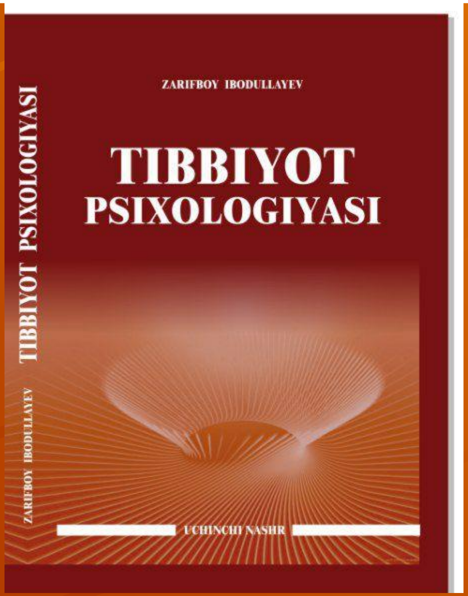

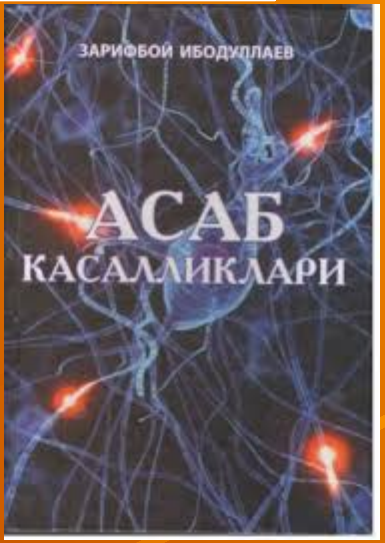

Telegram kanal:@tibbiypsixologiya
www.asab.uz. www.armed.uz

ТИББИЙ ПСИХОЛОГИЯ
МЕДИЦИНСКАЯ ПСИХОЛОГИЯ
MEDICAL PSYCHOLOGY

Ma`ruza muallifi

Zarifboy Ibodullayev – Toshkent tibbiyot akademiyasi Asab kasalliklari va tibbiyot psixologiyasi kafedrasi professori, "Asab va ruhiyat" ilmiy-tibbiy markazi direktori.
Olim 160 dan oshiq ilmiy asarlar muallifi. Uning "Asab kasalliklari" va "Tibbiyot psixologiyasi" darsliklari "Yilning eng yaxshi darsligi" sovriniga sazovor bo'lgan. Vrachlar uchun "Nevrologiya", "Epilepsiya", "Insult va koma", "Asab va ruhiyat" nomli qo'llanmalari ham chop qilingan.

www.asab.uz; www.armed;
@tibbiypsixologiya

E'tiboringiz uchun rahmat!

© Z.Ibodullayev. ©www.asab.uz